

" Waterkwaliteit en visbestand in het Kanaal van Dessel-Turnhout-Schoten anno 2022 "

1. Inleiding

Het Kanaal van Dessel-Turnhout-Schoten ligt in de provincie Antwerpen.

Langs het kanaal liggen onder meer de gemeenten/steden Dessel, Arendonk, Turnhout, Beerse, Sint-Lenaarts, Sint-Job-in-'tGoor en Schoten.

2. Waterkwaliteit

a) Huidige toestand

Het Kanaal Dessel-Schoten strekt zich uit over drie waterlichamen, één in het Benedenscheldebekken, één in het Maasbekken en één in het Netebekken. Dit laatste waterlichaam omvat naast het Kanaal Dessel-Schoten ook nog het Kanaal Dessel-Kwaadmechelen en een deel van het Kanaal Bocholt-Herentals.

De fysisch-chemische kwaliteit van oppervlaktewater wordt volgens de Europese Kaderrichtlijn Water ingedeeld in 5 klassen: slecht, ontoereikend, matig, goed en zeer goed.

Het meest recente jaar waarvoor alle meetgegevens volledig afgewerkt en beschikbaar zijn, is 2020. Ter vergelijking werden de gegevens van 2015 gebruikt.

De fysisch-chemische kwaliteit (als samenvatting van 5 gidsparameters: totaal stikstof, totaal fosfor, geleidbaarheid, zuurstof en pH) was zowel in 2015 als in 2020 "matig" voor elk van deze drie waterlichamen.

De totale biologische waterkwaliteit van dit waterlichaam was eveneens "matig" voor elk van deze drie waterlichamen, zowel in 2015 als in 2020.

b) Toekomstperspectieven

b1) Er zijn geen reductiedoelen voor stikstof en fosfor vermits de ondersteunende fysico-chemie al goed scoort. Verwacht wordt dat de biologische parameters 'vis' en 'macro-invertebraten van 'matig' naar 'goed' zullen evolueren. Idem voor PFOS en Hg, de parameters die nog onvoldoende scores om de goede chemische toestand te halen. Gelet op de indeling als klasse 4 in de Stroomgebiedbeheerplannen wordt het goed ecologisch potentieel verwacht vanaf 2033.

b2) Vóór de goedkeuring van de stroomgebiedbeheerplannen behoorden de drie hogervermelde waterlichamen tot één waterlichaam, toegekend aan het Benedenscheldebekken waar het ingedeeld is geweest onder klasse 4 (aandachtsgebied). Bij goedkeuring van de plannen is dit waterlichaam gesplitst ter hoogte van de bekkengrens in de drie hogervermelde waterlichamen. De prioritering is voor de 3 opgesplitste gebieden hetzelfde gebleven.

Dit betekent dat de goede ecologische toestand/potentieel verwacht wordt in 2033 of erna, afhankelijk van het natuurlijk herstel, en mits uitvoering van de acties opgenomen in stroomgebiedbeheerplannen 3 en 4. Dit staat voor het Netebekken in contrast met de prioritering van de andere kanalen, die onder klasse 6 zijn ingedeeld, vanuit de overweging dat er geen acties gepland zijn, en dat er vanuit het Netebekken sowieso weinig impact op kan uitgeoefend worden, vermits het water wordt geleverd door het Albertkanaal dat op zijn beurt gevoed wordt door de Maas.

Meer informatie is terug te vinden in de waterlichaamfiche via <https://www.integraalwaterbeleid.be/nl/geoloket/overzicht-oppervlaktewaterlichamen>.

3. Afvissingen

De meest recente afvissingen voor het Kanaal Dessel-Schoten dateren van 2021.

De visbestandopnames werden uitgevoerd door ATKB in opdracht van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB).

a) Algemene opmerkingen

De bemonsteringen van het Kanaal Dessel-Turnhout-Schoten zijn uitgevoerd in de periode van 13 tot en met 16 april 2021.

In het open water zijn in totaal 13 zegenrondgooien met een 225 meter lange zegen uitgevoerd. In de oeverzone zijn 13 trajecten bemonsterd met het elektrovisapparaat. Met een doorzicht tot 1,5 meter is het water in het Kanaal Dessel-Turnhout-Schoten vrij helder. De diepte in het midden van de watergang varieert van 2,4 tot 3 meter. Het bodemsubstraat bestaat veelal uit zand. De oevers zijn verstevigd met een oeverbeschoeiing bestaande uit een houten beschoeiing of een stalen damwand.

Op vrijwel alle locaties is submerse vegetatie aangetroffen in de vorm van exotische ongelijkbladig vederkruid met een bedekkingsgraad tot 80%. Drijfbladvegetatie en kroos ontbreekt geheel. Op een bepaalde locatie is een kleine hoeveelheid draadwier aangetroffen. In de oeverzone is sporadisch emerse vegetatie aangetroffen in de vorm van gele lis en riet. Veelal heeft emerse vegetatie geen kans om te groeien en schuilgelegenheid te bieden aan vis in verband met de aanwezige oeverbeschoeiing.

b) Soortensamenstelling in 2021

In het Kanaal Dessel-Turnhout-Schoten zijn 22 vissoorten (exclusief hybride) aangetroffen. De meeste van deze soorten behoren tot het eurytope gilde, namelijk aal, alver, baars, blankvoorn, brasem, Europese meerval, giebel, karper, kolblei, pos, snoek en snoekbaars. Rietvoorn en zeelt zijn de aangetroffen soorten die tot de limnofiele gilde behoren en er is één rheofiele vissoort aangetroffen, namelijk winde. Daarnaast zijn met soorten als bruine dwergmeerval, Kesslers grondel, marmergrondel, roofblei, zilverkarper, zonnebaars en zwartbekgrondel de exoten redelijk talrijk aanwezig binnen de soortenrijkdom van dit kanaal. Daarnaast zijn in het Kanaal Dessel-Turnhout-Schoten in totaal twee gevlekte Amerikaanse rivierkreeften waargenomen.

c) Omvang van het visbestand in 2021

In tabel 19 en tabel 20 is de geschatte omvang van het totale visbestand in het Kanaal Dessel-Turnhout-Schoten gegeven in kilogram en aantal per hectare.

De omvang van het visbestand is geschat op 119,2 kg/ha en 2.672 stuks/ha. Het visbestand bestaat in biomassa voornamelijk uit eurytopen (94%). De overige gilden hebben in biomassa een gezamenlijk aandeel van 6% in het visbestand.

Op soortniveau bestaat de biomassa van het visbestand met name uit brasem (35%). In mindere mate hebben blankvoorn (15%), snoekbaars (15%) en snoek (13%) een aandeel in de visbiomassa. Het visbestand bestaat in aantallen tevens voornamelijk uit eurytopen (85%), gevolgd door de exoten (14%). De limnofielen en rheofielen hebben ook in aantallen een zeer beperkt aandeel van 1% in de visstand. Op basis van aantallen wordt blankvoorn het meest frequent aangetroffen (72%), gevolgd door zwartbekgrondel (10%).

d) Vergelijking soortensamenstelling en omvang met andere jaren

In tabel 34 is een overzicht gegeven van de soortensamenstelling sinds 2010.

De omvang van de soortensamenstelling is met 22 vissoorten nog niet eerder van dergelijke omvang geweest. Tijdens de bemonstering in 2021 zijn vissoorten als driedoornige stekelbaars, rivierdonderpad, riviergrondel en graskarper niet aangetroffen, terwijl deze vissoorten wel tijdens één of meerdere voorgaande bemonsteringen zijn aangetroffen. Daarentegen zijn soorten als Europese meerval, bruine dwergmeerval en Kesslers grondel voor het eerst waargenomen in 2021.

De aantallen van de exoot zwartbekgrondel zijn sinds de onderzoeken in 2014 en 2017 verder toegenomen.

Tijdens het onderzoek in 2014 zijn 9 zwartbekgrondels per hectare gevangen. In 2017 is dit bestand gegroeid tot 138 stuks per hectare. In 2021 is een dichtheid 261 stuks/ha aangetroffen. Daarentegen zijn de bestanden van de exoten marmergrondel en zonnebaars in de afgelopen jaren sterk afgenomen. In 2017 zijn respectievelijk 158 en 162 stuks/ha gevangen. In 2021 zijn deze bestanden afgenomen tot een dichtheid van 69 stuks/ha voor marmergrondel en een dichtheid van 22 stuks/ha voor zonnebaars. Voor graskarper (in 2014 en 2017) en zilverkarper (in 2014 en 2021) geldt dat deze in kleine aantallen zijn aangetroffen en dat het al dan niet aantreffen van deze soorten met name op toeval berust.

VERBEIREN Marc

Wolvertem, oktober 2022

{ BRON : schriftelijke parlementaire vraag gesteld door Vlaams volksvertegenwoordiger mevrouw Gwenny DE VROE in het Vlaams Parlement ; zie :

vraag gesteld aan de minister van Omgeving (Milieu) Zuhail DEMIR :
“ *Bulletin van Vragen en Antwoorden* “ , Vlaams Parlement , zitting 2022-2023 , vraag nr. 1159 van 20 september 2022 } .

TABELLEN : zie hierna.

Tabel 19 Raming van het visbestand in Kanaal Dessel-Turnhout-Schoten (kg/ha) in 2021.

Gilde	Vissoort	Totaal	0+	>0+-15	16-25	26-40	>=41
Eurytoop	Aal	5,2	-	-	0,1	0,1	5,0
	Alver	1,2	0,0	1,1	0,1	-	-
	Baars	3,0	0,3	0,1	0,5	2,1	-
	Blankvoorn	17,6	7,9	0,4	4,1	5,2	-
	Brasem	41,9	0,3	0,0	0,3	4,5	36,7
	Europese meerval	1,2	-	-	-	-	1,2
	Giebel	0,0	0,0	-	-	-	-
	Hybride	0,0	-	0,0	-	-	-
	Karper	8,0	-	-	-	-	8,0
	Kolblei	0,1	0,0	0,0	-	0,1	-
	Pos	0,1	0,1	0,0	-	-	-
	Snoekbaars	18,0	-	-	-	0,2	17,8
	Limnofiel	Rietvoorn	1,5	0,0	0,3	0,5	0,6
Zeelt		1,2	-	0,0	0,1	0,1	1,0
Rheofiel	Winde	0,2	-	-	-	-	0,2
Exoot	Bruine dwergmeerval	0,1	-	0,0	0,0	0,1	-
	Kesslers grondel	0,3	-	0,3	-	-	-
	Marm grondel	0,1	0,0	0,1	-	-	-
	Roofblei	0,7	-	-	-	-	0,7
	Zilverkarper	1,6	-	-	-	-	1,6
	Zonnebaars	0,2	0,0	0,2	-	-	-
	Zwartbekgrondel	1,5	0,0	1,4	-	-	-
	Subtotaal	103,8	8,7	4,0	5,7	13,1	72,3
	ecologische indeling voor snoek						
		Totaal	0-15	16-35	36-44	45-54	>54
Eurytoop	Snoek	15,4	-	0,1	0,1	1,0	14,1
	Totaal	119,2					

0,0 = <0,05 kg/ha; - = niet aangetroffen

Tabel 20 Raming van het visbestand in Kanaal Dessel-Turnhout-Schoten (N/ha) in 2021.

Gilde	Vissoort	Totaal	0+	>0+-15	16-25	26-40	>=41
Eurytoop	Aal	18	-	-	4	1	12
	Alver	82	0	79	2	-	-
	Baars	85	73	3	6	3	-
	Blankvoorn	1.934	1.859	23	36	16	-
	Brasem	102	67	1	3	11	21
	Europese meerval	1	-	-	-	-	1
	Giebel	0	0	-	-	-	-
	Hybride	0	-	0	-	-	-
	Karper	3	-	-	-	-	3
	Kolblei	13	9	4	-	0	-
	Pos	18	18	1	-	-	-
	Snoekbaars	6	-	-	-	0	6
Limnofiel	Rietvoorn	34	10	19	4	1	-
	Zeelt	2	-	0	0	0	1
Rheofiel	Winde	0	-	-	-	-	0
Exoot	Bruine dwergmeerval	2	-	1	1	1	-
	Kesslers grondel	12	-	12	-	-	-
	Marm grondel	69	18	51	-	-	-
	Roofblei	0	-	-	-	-	0
	Zilverkarper	0	-	-	-	-	0
	Zonnebaars	22	10	12	-	-	-
	Zwartbekgrondel	261	44	217	-	-	-
Subtotaal		2.665	2.108	423	57	34	44
ecologische indeling voor snoek							
		Totaal	0-15	16-35	36-44	45-54	>54
Eurytoop	Snoek	7	-	1	0	1	5
Totaal		2.672					

0 = <0,5 stuks/ha; - = niet aangetroffen

Tabel 34 Soortensamenstelling in het kanaal Dessel-Turnhout-Schoten in de jaren 2010, 2014, 2017 en 2021.

Gilde	Vissoort	2010	2014	2017	2021
Eurytoop	Aal	x	x	x	x
	Alver	x	x	x	x
	Baars	x	x	x	x
	Blankvoorn	x	x	x	x
	Brasem	x	x	x	x
	Driedoornige stekelbaars	-	-	x	-
	Europese meerval	-	-	-	x
	Giebel	x	-	-	x
	Hybride*	x	x	x	x
	Karper	x	x	x	x
	Kolblei	x	x	x	x
	Pos	x	x	x	x
	Snoek	x	x	x	x
	Snoekbaars	x	x	x	x
	Spiegelkarper	-	-	x	-
Limnofiel	Rietvoorn	x	x	x	x
	Zeelt	x	x	x	x
Rheofiel	Rivierdonderpad	x	-	-	-
	Riviergrondel	x	-	-	-
	Winde	x	x	x	x
Exoot	Bruine dwergmeerval	-	-	-	x
	Graskarper	-	-	x	-
	Kesslers grondel	-	-	-	x
	Marmergroundel	-	x	x	x
	Roofblei	-	x	x	x
	Zilverkarper	-	x	-	x
	Zonnebaars	-	x	x	x
	Zwartbekgrondel	-	x	x	x
Totaal		16	18	19	22

* = hybride, kruising tussen twee karperachtigen

Tabel 35 Verschil in het visbestand (kg/ha) in kanaal Dessel-Turnhout-Schoten bij de belangrijkste soorten tussen 2010, 2014, 2017 en 2021.

Vissoort	2010	2014	2017	2021
Baars	10	19	39	3
Blankvoorn	113	91	68	18
Brasem	62	107	8	42
Snoekbaars	7	8	1	18
Snoek	1	7	4	15
n soorten	17	19	19	22
Totaal	205	257	147	119